

ZNOVU O HLEDÁNÍ A NALÉZÁNÍ

Jiří RACLAVSKÝ

V této stati si dovolím reagovat na kritické připomínky k mým studiím o pojmových postojích, které vznesla Marií Duží ([Duží 2006]). Nejenom že potvrdím věcné chyby (mimochodem od určité doby jsem věděl, že ve statích určité chyby jsou, proto jsem plánoval sebekritiku),¹ k nimž připojuji klíče k opravě, jsem však také nucen uvést výhrady proti některým Dužíiným námitkám a odmítnutí zodpovědnosti za chyby, které mi Duží přisuzuje, nicméně já je neučinil. Navíc uvedu chyby, které jí nebyly uvedeny a mnou přitom zjištěny byly (tyto jsem rovněž zamýšlel publikovat; jsou uvedeny níže v bodech 5) až 7).²

K metodologii

Duží předně vyslovuje podezření nad metodologickými postupy mých studií: „Nejprve však cítím potřebu vyslovit námitky proti způsobu, jakým Raclavský všechny tyto stati zpracoval.“ (s. 67). Duží mi totiž vícekrát připisuje, že jsem se vyhnul postupu 1) zamyslet se nad významem, 2) explikovat tento význam („Přirozené a vhodné pro správnou analýzu by bylo se nejprve zamyslet nad významem výrazů „nalézání“ a „hledání“, tj. explikovat je, a pak z této explikace vycházet.“; s. 68), navrhuje přitom: „takováto explikace je jednoduchá: „hledat“ znamená zjišťovat, která entita hraje určitou roli (zastává úřad)“ (s. 68). Návrhu Marie Duží nevím, jak přesně rozumět, vlastně s ním nesouhlasím. Přece:

1) *intuitivně všichni víme, co je to hledat (znamená to vyvíjet určitou aktivitu vzhledem k nějakému objektu)*

Zdá se, že Duží ale navrhuje definici, v níž v definiens užívá jiné sloveso aktivity. Ba dokonce bych řekl, že Duží doporučuje učinit to, čemu se říká stipulace – tj. že na začátku statě se stanoví jistá identita, byť tato identita neodpovídá např. běžnému pojetí. *Explikace je ale přece něco jiného, je to zpřesnění preteoretického vágního termínu (zde „hledat“, „nalézt“)*³ na základě zkoumání v dané studii *na termín významově jednoznačný*. (K explikaci významu se vyjádřím detailněji níže.) *Zvlášť-*

---

¹ Takovéto „sebekritiky“ nejsou vzácné ani i u špiček filosofické logiky, namátkou jmenujme Davida Lewise (publikujícího ke svým statím „errata“), Alonza Churcha („corrections“), Fredericka B. Fitcha („corrections“) aj.

² Připomeňme si ještě úsloví, že kdo nic neudělá (jako třeba Church, jehož první varianta λ -kalkulu byla dokonce nekonzistentní), nic nepokazí.

³ Jako optimální pomůcku pro předteoretickou část explikování významu nyní vidím např. valenční slovník (Kolektiv (1997): *Slovesa pro praxi*, Praha: Academia); pro jiné jazyky srov. příslušné slovníky.

ní tu ale je, že Duží navrhuje chápat hledání jako něco, co se týká objektů definovaných ve filosofii a logice Pavla Tichého. Tento postup lze považovat za metodologicky nesprávný – speciálně definované entity jisté teorie nejenže nejsou součástí jiných teorií kompetentních k explikaci, ale už vůbec nejsou součástí obecného vědění. Je to jako kdyby nám někdo předložil svou teorii o tom, co je to „stát“ a úvodem hned řekl „historická kulminace pohybu ducha“. Jistěže takovéto tvrzení může být součástí teorie, ale jako určité koncové zobecnění. (K principu obecného vědění: common sense nepochybně nemusí být „garant“ pravé explikace; Moore však třeba argumentaci pomocí common sense užil právě k vystřízlivění z teoretických přístupů, které si jakoby vzali za cíl rovnou zdravému rozumu odporovat. Ke konkurenčním teoriím kompetentních k explikaci: bezpochyby ne všechny tyto teorie jsou schopny věcně adekvátní explikace.)

Nevhodnost postupu Duží je vidět na následující „stipulaci“: „Nalézání určitého objektu bez předchozího hledání lze explikovat jako nabytí vztahu k tomuto objektu, o kterém víme, že hraje určitou roli (zastává úřad)“, s. 68. Mnohdy ale přece nevíme, že onen objekt je hodnotou nějakého úřadu; najde-li Xenie bezděčně třeba kamínek jménem Kiliniki, nelze z věty hovořící o jejím nalezení ani usuzovat, že je to jediný kamínek, který našla.

Můj postup v explikaci pojmových postojů. Jak se k hledání staví common sense? – při robustním návyku na smyslovou realitu je hledání (jako i další aktivity) chápáno coby vztahování se k materiálnímu předmětu. S robustním smyslem pro realitu se setkáme u filosofů používajících predikátovou logiku (mám na mysli zejména Russell a Quina). Skutečný objevitel významu problematiky pojmových postojů, Quine, si však ve své principiální stati [Quine 1956] uvědomil, že zachovat common sense nepůjde: jednoduše zdravému rozumu namítl, že lze hledat i přesto, že hledaný objekt, ta materiální věc, neexistuje.⁴ Quine navrhl jisté řešení. Otázka, která tu teď stojí před teoretikem, je evidentní: Je Quinův návrh správný? A když ne, proč?, Existuje protinávrh? Přesně takto jsem postupoval ve své studii o hledání (s. 94 – 100) i o nalézání (s. 147 – 150). Ve svých statích o hledání a nalézání jsem tedy uváděl vždy:

- 2) *dosavadní stav bádání na daném poli*
- 3) *pracovní hypotézy*

Zamysleme se nad *postupem explikace významu*, uvádím níže stručný popis toho, jak jsem postupoval. Duží píše, že „autor v nich [tj. v oněch mých studiích; J.R.] pouze mechanicky klasifikoval, místo aby analyzoval, explikoval a zdůvodňoval. Vždyť právě věty vyjadřující pojmové postoje jsou často natolik význačné, že korektní analýza bez příslušné explikace ani není možná.“ (s. 78); anebo „Zde se plně projevuje jeho tendence k mechanické klasifikaci, bez toho, že by se zamyslel nad významem daného výrazu.“ (s. 73). Nejdříve se zamysleme, co by

---

⁴ Duží se ptá „který objekt?“ a Quine správně postřehl možnost úplné absence, tedy „žádný objekt“.

znamenalo, kdyby platil druhý výrok a první část prvního výroku. Znamenalo by to, že jsem jako nějaký strojový syntaktický analyzátor klasifikoval věty českého jazyka podle syntaktických kategorií. Skutečně jsem tak kdysi, ale jen v jednu chvíli, do jisté míry postupoval. Na podzim 2002:

- 1) jsem sbíral příklady vět kandidujících na to být pojmovým postojem, přitom jsem a) čerpal z literatury, b) další možné příklady jsem sestavoval;
- 2) poté jsem je roztřídil podle toho, zda objekt postoje byl označován empirickým nebo neempirickým výrazem (to je ale sémantické hledisko);
- 3) dále jsem věty roztřídil podle syntaktického kritéria na ty věty, v nichž větný předmět byl a) deskripcí, b) „třídovým determinátorem“ (toto syntaktické hledisko má samozřejmě zákonitě sémantické důsledky);
- 4) na to jsem si ale položil otázku, zda lze redukovat analýzu vět s gramatickým předmětem coby „třídovým determinátorem“ na věty s předmětem coby „deskripce“; jsou však evidentní sémantické důvody, proč to nelze (u postojů k matematickému objektu lze odlišit postoj k číslu od postoje k třídě; na druhou stranu u postojů k objektům denotovaným empirickými výrazy je však možná nedefinovanost úřadu, což se liší od případu vlastností, které v typických případech nejsou nedefinované, vlastnost být jednorozec přiřazuje v aktuálním světě a čase prostě jen prázdnou třídu);
- 5) poznatky ze 4) vedly k odlišení postojů vedených k něčemu, co možná „neexistuje“, anebo k něčemu, co „existuje“ (což je sémanticky relevantní otázka možné pravdivosti vět);
- 6) dále pak byly odlišovány případy hledání různých druhů, např. a) podle základní znalosti na „seeking“ vs. „looking for“, podle b) podle doplňující znalosti na „looking for“ „kde“, „kde a kdo“ atp. (zvláště u nenalézání je věc o dost složitější); přibyla pasíva atp.

Všimněme si, že už samo vybrání kandidátů na věty hovořící o pojmových postojích (tj. 1) znamená uvažovat alespoň předběžně nad významem těchto vět; zde jsem také nebyl na „zelené louce“ – různé explikace již byly podány (srov. výše bod 2)); neméně sémantické jsou body 2), 4), 5), 6). Kdybych dále přeskočil bod 2) a realizoval bych pouze seznam vět, který by byl tříděn jen podle dvou gramatických kategorií, tj. bod 3), celá mé dvě studie by se vešly na tři čtyři strany. *Každý, kdo viděl mé dvě studie (celkem 69 stran), však snadno zjistí, že torzení Duží o mechanické klasifikaci bez zamýšlení se nad významem se prostě nezakládají na pravdě.*

Duží se ptá „zda kritérium klasifikace druhů hledání a nalézání, které si Raclavský zvolil, a to (gramatický) typ výrazu, kterým je objekt hledání / nalézání označen, je vhodné. Jistě, autor byl veden snahou nepominout žádný možný případ těchto postojů, a při analýze je možno takto postupovat.“ (s. 67). Z její druhé věty se tedy zdá, že Duží souhlasí. Jenže o kousek dále píše: „Kritéria této klasifikace jsou poněkud nejasná“ (s. 67),⁵ také je označuje za „složitá“ (s. 68). *Duží*

---

⁵ Srov. ale s. 150 v [Raclavský 2005a].

však opomněla zdůvodnit, proč jsou složitá a nejasná. Nemohu proto na právě tuto její (nezdůvodněnou) připomínku jakýmkoli způsobem reagovat. Nadále tedy považuji za právoplatné postupovat způsobem „nepominout žádný možný případ“. A jak jsme viděli, v postupu explikace mají ona kritéria důležité místo.

Duží dále píše, že „Zvolená složitá kritéria klasifikace pak vedou k tomu, že autor na jedné straně často hrubě porušuje jazykovou intuici i gramatiku češtiny, zřejmě proto, aby se mu zvolené příklady vešly do připravených klasifikačních „škatulek“, takže pak příklady často nedávají ani dobrý smysl.“ (s. 68). K údajné „složitosti“ jsem se již vyjádřil, k „porušování gramatiky a jazykové intuice“ se vyjádřím za chvíli, údajnou nesmyslnost příkladů diskutuji v bodě 4), zbývá tak jen „předchystání do škatulek“ – Duží ale tuto připomínku (opět) nezdůvodnila, nemohu tedy blíže reagovat.^{6 7}

Duží mi opakovaně vyčítá, že jsem neprováděl explikaci – co ale rozumí pod explikací? co je explikováno? Odlišme nejdříve dva druhy explikace:

- a) explikaci významu nějakého výrazu – v Carnapově duchu považuji za takovouto explikaci předvedení logické analýzy (tj. konstrukce TIL), kterou (desambiguovaný) výraz vyjadřuje; této explikaci říkáme explikace významu,
- b) explikaci pojmových postojů – tj. ontologického vztahu mezi agens a objektem postoje; této explikaci říkáme ontologická explikace.

Duží opakovaně dává najevo, že pod explikací nerozumí předvedení významu (protože významy větných příkladů jsem přece uváděl), tudíž by se zdálo, že pod explikací uvažuje explikaci pojmových postojů z ontologického hlediska. Tak tomu ale nakonec není – „nejprve se zamyslet nad významem výrazů „nalézání“ a „hledání“, tj. explikovat je, ... takováto explikace je jednoduchá: „hledat“ znamená zjišťovat, která entita hraje určitou roli (zastává úřad)“ (s. 68). Duží tedy směšuje ontologickou explikaci a explikaci významu. Někdo by ale mohl říci – vždyť ona ontologická explikace se vlastně týká denotátů podvýrazů vět (těch vět, které mohou být explikovány též významově). To jistě ano, nicméně v přijatém teoretickém aparátu – Transparentní intenzionální logice (TIL) – jsou denotáty striktně odlišeny od významů-konstrukcí. Při akceptaci TIL, kterou přijímá i Duží, je ztotožnění explikace významu a ontologické explikace (explikace denotace) hrubou metodologickou chybou.

Nyní prozkoumejme, zda je opravdu pravda, že jsem a) neanalyzoval, b) neexplikoval a c) nezdůvodňoval. Nejdřív prozkoumejme a) – v mých statích se to hemží TILovskými konstrukcemi, tj. významy výrazů (v těchto dvou studiích je jich přibližně 150), je vysoce pravděpodobné, že byly předloženy analýzy uváděných výrazů,

---

⁶ K tomu, jaký je vztah mezi aktuálním stavem češtiny a tím, co zkoumá logický analytik, který chápe spolu s Tichým diachronně daný jazyk jakožto kód, srov. [Raclavský 2005c]; situace je zde jiná, než se zdá Duží naznačovat.

⁷ Jistou výhodou mého postupu proti postupu, který uplatňovala Duží ukazují na konci podseky 1) v části „Formální chyby“.

navíc sama Duží píše, že „[většinou] chybí ... zdůvodnění, proč je [platí pro mnou uváděné příklady vět] analyzována tak, jak je analyzována“ (s. 68); čili jsem analýzy i podle jí přece jen uváděl.⁸ Jak se lze přesvědčit z mých statí, *Dužína výtko o neanalyzování vět je tedy opravdu neoprávněná*.

Otázku, zda jsem nezdůvodňoval analýzy příslušných vět („[většinou] chybí ... zdůvodnění, proč je analyzována tak, jak je analyzována“; s. 68) a dále, zda „Většinou rovněž chybí výklad toho, jak je věta míněna“ (s. 68), anebo zda platí, že „Projevuje se to opět zejména při analýze vět o nalézání, které bez příslušné explikace často ani nedávají dobrý smysl“ (s. 68), čtenář snadno rozhodne při pohledu do mých statí (při explikacích významu jsem mj. opakoval ontologickou explikaci):

Hledání po vývoji *ontologické explikace v TIL* (s. 93 – 100) je na s. 100 – 101 úvod do explikace hledání, následují *explikace významu a zdůvodnění analýzy* v subsekcích: a) hledání¹ „kdo“ s. 101 – 102, b) hledání⁵ „kdo“ s. 102, c) hledání¹ „kde“ 102 – 105, d) hledání¹ „kde a kdo“ s. 105 – 107, analogicky pro případ postoje k vlastnosti s. 107 – 111, k „nositeli vlastnosti“ s. 112 – 113, hledání objektu označeného neempirickým výrazem s. 114 – 116. „*Syntéza*“ *ontologické explikace* hledání je v [Raclavský 2004] ve dvoustránkové sekci 7 (předchází ji dvě dílčí shrnutí, jedno pro cíle postoje vyjádřené empirickým výrazem, druhé pro cíle postoje vyjádřené neempirickým výrazem, celkem jedna strana).

Nalézání po vývoji *ontologické explikace v TIL* (s. 147 – 150) následují *explikace významu a zdůvodnění* v subsekcích: a) nalézání náhodné s. 150 – 153, b) nalézání po hledání s. 153 – 157, c) nalézání „postulátové“ s. 157 – 162, d) nalézání „hanlivě referované“ s. 162 – 164, nenalézání s. 268 – 272. „*Syntéza*“ *ontologické explikace* nalézání je v [Raclavský 2005a] v dvoustránkové sekci 6.⁹ „*Syntéza*“ *ontologické explikace* nenalézání je v [Raclavský 2005b] v jednostránkové sekci 9.

Faktem však je, že při analyzování pasív jsem již znovu neopakoval ani zdůvodnění analýzy těchto vět, ani to, jak je ta či která věta míněna; zde jsem počítal s dobrou vůlí čtenáře, který se nebude vyhýbat studiu aktiv. Zkoumání pasíva (navíc sdružovaná) jsou zcela v minoritě (navíc tu šlo o studium distinkce objektové / předmětové pasívum). *Proto není pravdivé tvrzení Duží, že „většinou“ jsem analýzy nezdůvodňoval či „většinou“ neuvedl, jak je věta míněna*.

Tvrzení Marie Duží „Ve výsledné studii by se však měla objevit spíše jistá syntéza, tj. analýza jednotlivých způsobů hledání a nalézání, a každý jednotlivý případ by měl být popsán uceleně, v jedné sekci, a ne tak, že jeden případ je rozset na mnoha různých místech v různých článcích.“ (s. 67) *nelze než považovat za vůbec neodpovídající skutečnosti* (k syntéze jsem se vyjádřil již v předchozím odstavci):

⁸ Uvědomme si, že důsledkem tvrzení, že mnou publikované analýzy jsou takové a takové, je věta, že existují mnou publikované analýzy. Ta je pak ve sporu s větou, že v mých statích analýzy neexistují.

⁹ Mj. případy nalézání (i nenalézání) neempirických objektů nebylo pojednáváno (o čemž informuji na s. 150).

- a) Nalézání či nenalézání vůbec není analyzováno v mé stati o hledání.¹⁰
- b) Hledání vůbec není analyzováno v mé rozdělené stati o nalézání.¹¹
- c) Hledání je v [Raclavský 2004] významově explikováno pouze v sekci 6.
- d) Nalézání je v [Raclavský 2005a] významově explikováno pouze v sekci 5.
- e) Pasíva příslušející k nalézání jsou v [Raclavský 2005b] analyzována v sekci 7; je tam zkoumán svébytný problém objektového / předmětového pasíva.
- f) Nenalézání je v [Raclavský 2005a] významově explikováno pouze v sekci 8 (stručně jsou připojena pasíva objektová / předmětová).

Při této příležitosti uvádím domněnku, že jediný způsob, jak nečlenit sekce explikace významu na dílčí podseky, je zřejmě napsat právě takovou studii, jakou napsala Marie Duží. Ona sama však o své stati hovoří ve smyslu „rámčově byla taková analýza typů hledání, nalézání a navíc vět přácích provedena“ (s. 78). *Pokud jsem tedy neměl učinit opět jen analýzu „pouze rámcovou“ (hledání i nalézání je na čtyřech a půl stranách Dužíiny sekce 5 v [Duží 2003a]), nezbylo mi než sekce dělit na podseky.*

Podívejme se na příklad, jak předvádí ontologickou explikaci a explikaci významu Marie Duží ([Duží 2003a]). Na s. 245 uvádí klíčové otázky „ke kterému objektu je agens vztažen?“, „které postoje mají být zvány pojmové?“. V mých studiích jde v hledání o sekci 3 na s. 93 – 94, v nalézání o sekci 3 na s. 145 – 147; po sekcích tři jsem pokračoval dosavadními hypotézami, jak explikovat hledání / nalézání, tj. „state-of-art“; v obou druhých těchto sekcích jsem uváděl to, co u Duží figuruje jako celkový závěr její statě. Duží pro případ postojů k empirickým pojmům pokračuje informací o ambivalentnosti vět, dále diskutuje o tom, „jak je věta míněna“, a o tom, k čemu slouží pojem úřadu (tj. zdůvodnění analýzy); u Duží pak následují ukázky explikací významu. U mne jsou tyto explikace významu rozsáhle pojednány; u mne srov. dále to, co jsem uváděl v předcházejícím odstavci (o ambivalentnosti hovořím vždy na začátku sekce samotné explikace významu). Sekci o přání, stejně tak jako sekci o hledání a nalézání, končí Duží vždy shrnutím. I já jsem tak vždy činil (srov. dokládání výše). *Vzhledem k nemála (nejen strukturálním) podobnostem v postupu podávání analýz vět o pojmových postojích (jejich explikaci) v statích M. Duží a mých – není také divou, studie Duží mi v tomto sloužila jako jistý vzor – mi tyto Dužíiny připomínky k otázkám metodologie připadají jako jedno velké (a pro mne nepochopitelné) nedorozumění.*

Marie Duží je rozčilena skutečností, že pokračování mé statě o nalézání je jen pokračováním – navazuje se prostě na to, co bylo řečeno v prvním části. Kdybych v pokračování, které je věnováno pasívům a nenalézání, uváděl zase znovu vysvětlení aktiv, tak bych se nikdy nedostal do stránkového limitu statě pro *Organon F*. Pochybují též, že by existoval čtenář, který by se s chutí zakousl pouze do článku

---

¹⁰ V seznamu vyčítajícím vývoj explikace hledání je pouze poukazováno na to, že daní teoretici se zabývali např. též nalézáním či chtěním.

¹¹ V relevantních případech je pouze poukazováno na podobnosti/nepodobnosti s hledáním.

o pasívech, aniž by ho zajímala aktíva; pochybuji rovněž, že by si nějaký čtenář chtěl číst rozборы vět o nenalézání, aniž by se jakkoli zabýval větami o nalézání. Zapamatovat si k tomuto onen jednoduchý klíč indikující typy entit, je pak ve srovnání s aparátem TIL skutečně banalita. Rozdělení dlouhého textu se mimochodem běžně praktikuje. Z důvodů uvedených v tomto odstavci skutečně nerozumím, proč mi tutéž skutečnost vytyká ve své kritické reakci Duží celkem osmkrát (z hlediska frekvence výskytu v textu, čtenář přitom usuzuje, co že bylo mojí naprosto největší chybou). V této souvislosti dodávám příznání, že Dužíno frekvenční zmožování poukazu na tutéž chybu, je ve světě vědeckých publikací pro mne neznámým literárním stylem. Pokud je odhalena (a vysvětlena) chyba, jak Duží činí v bodech a) – d), lze se setkat s tím, že jako doplněk (nezřídka v poznámce pod čarou) je uvedeno, že chyba se opakuje na stranách těch a těch.¹² Duží však neváhala znovu a znovu upozornění na chybu opakovat,¹³ takže tím zabrala více jak ony tři poslední strany své reakce.¹⁴

Jazykové připomínky. Ve své stati o nalézání *explicitně uvádím* „Ačkoli výraz „lokace (někoho)“ není v češtině zcela stylisticky vhodný, ... pro jeho krátkost a pružnou flexi ho v našich příkladech budeme používat.“ ([Raclavský 2003a], s. 152, pozn. 15).¹⁵ Námitka Marie Duží: „Obecně lze říci, že Raclavského formulace typu „Xenie hledá lokaci (něčeho)“, „Xenie nalézá lokaci (něčeho)“ nejsou v souladu se spisovnou češtinou.“ (s. 68) se dá vysvětlit jedině tak, že Duží mnou uváděnou konvenci nečetla anebo ve své kritice informaci o mé konvenci prostě vypustila.

Duží tvrdí, že hledat / nalézat „lokaci (něčeho)“ nejsou v souladu se spisovnou češtinou“ (s. 68); tento její názor je však nepravdivý. Předně nechť si čtenář ověří, že skutečně existuje slovo lokace – s. 465 Akademického slovníku cizích slov,¹⁶ s. 173 Pravidel českého pravopisu,¹⁷ s. 141 Slovníku českých synonym¹⁸ (s. 141: „odb. zařazení, umístění, určení v prostoru“). Ovšem při prvním pohledu do Slovníku

¹² V této souvislosti však musím uvést svou spokojenost se skutečností, že když už jsem udělal určitou chybu (což mě rozhodně neuspokojuje), tak jsem ji aspoň prováděl systematicky. Kdybych tutéž chybu tuhle udělal a tuhle zase neudělal, mé myšlení bych musel považovat za chaotické; za stávajících okolností je aspoň důsledné.

¹³ 10x (údajnou) chybu analýz neurčitých deskriptí s „the“, 9x chybu analýz pomocí selekční funkce, 8x chybu zápisu konstrukce pasíva, 8x chybu o vtažení do de dicto kontextu, atp.

¹⁴ Litovat, že „chyb je v Raclavského studiích takové množství, že by tento kritický příspěvek byl neúměrně dlouhý.“ (s. 75; kurzíva J.R.), se proto jeví jako nepřipadné.

¹⁵ V hledání na s. 103 ovšem nejsem tak explicitní: „jiný druh hledání, který budeme vyjadřovat parafrází: *Xenie hledá lokaci vraha Zoe*, přičemž jazykově vhodnými parafrázemi jsou „Xenie hledá místo, kde je vrah Zoe“, či „Xenie hledá to, kde je vrah Zoe““.

¹⁶ Kolektiv autorů pod vedením Věry Petráčkové a Jiřího Jirouse (1997), Praha: Academia.

¹⁷ Kolektiv pracovníků ústavu pro jazyk český AV ČR (2003), Praha: Academia.

¹⁸ Pala, Karel, Všíanský, Jan (2000), Praha: Nakladatelství Lidové noviny.

spisovné češtiny pro školu a veřejnost¹⁹ slovo lokace na s. 167 nenajdeme; je tam jen slovo lokali|zace (-ta): 1. umístit někam (např. na venkov), 2. vymezit něco (např. oblast bolesti), 3. omezit působení něčeho (např. požár) – jenže jak vidíme, z oněch tří významů, ani jeden není tím, jaký potřebujeme. Smířme se však s faktem (srov. předmluvu téhož slovníku), že tento slovník obsahuje pouze 45 633 slov (přitom byly preferovány pro výběr jen dvě ze čtyř oblastí lexika), jenže český mluvčí disponuje ve svém pasivním slovníku 50 000 českými slovy (pokud si dále pamatují informací z médií dobře, celý český korpus má neuvěřitelných 450 000 slov). Volil jsem tedy slovo „lokace“, které je ve starších slovnících češtiny (srov. zejm. slovníky Františka Trávníčka) výslovně uvedeno nejen jako „někoho“, ale též „něčeho“ – typickým příkladem je „Lokací děje dramatu je předměstí“. Pro výslovnou jistotu jsem si tento jazykový fakt ověřil u češtinářů Masarykovy univerzity, kteří se vyslovili, že aktuální vytištěné slovníky češtiny umožňují jak lokaci někoho, tak lokaci něčeho.^{20 21 22} Mj. Zmiňovaná bohatost češtiny ukazuje, že považovat jazyk v podobě, jakou užívám zrovna já, za jediný správný, je i při dynamismu vývoje češtiny (coby jevu provozovanému desítkami milióny českých spolu-mluvčích) neudržitelné.

Formální chyby

1) Poměrně obtížným na pochopení je rozbor vět:

(H1) „Xenie hledá lokaci vraha Zoe“,

(N1) „Xenie nalézá lokaci vraha Zoe“

Při zpětné reflexi souvislostí příslušných svých analýz jsem ale narazil na jisté překvapivé skutečnosti, které zasluhují pozornost v samostatné stati (srov. [Raclavský 2005d]), prozatím ale srov. níže – moje analýza vět o hledání / nalézání „kde“, avšak nikoli zároveň „kdo“, je skutečně chybná. *Mea culpa*.

---

¹⁹ Kolektiv autorů (2003), Praha: Academia.

²⁰ Jak lze zjistit, sama Duží používá slovo, které není v žádném z jmenovaných slovníků: „světamiň“; podobně je tomu se zkratkou „pp.“, která je anglická a nikoli česká.

²¹ Ovšem na druhou stranu při pohledu na Dužíino tvrzení, že „a passive variant of (7): (7*) The murderer of X is looked for by Charles.“ (s. 255), kde (7) je „Charles is seeking the murderer of X.“ (s. 254), by i člověka jen základně znalého anglické gramatiky (korektním pasivem je totiž „The murderer of X is seeked by Charles“) vedlo – domnívám se – k označení právě Duží jakožto toho, kdo „hrubě porušuje jazykovou intuici i gramatiku“ (s. 68).

²² A s češtinou Marie Duží zase nemusí být spokojen ten, kdo si např. přečte titulěk „Kritické připomínky ke studii Jiřího Raclavského o hledání a nalézání“, pod nímž bezprostředně následuje text „Jiří Raclavský publikoval v roce 2004 a 2005 tři poměrně rozsáhlé statě o hledání a nalézání“ (s. 67; kurzíva J.R.). Mj. Co se faktů týče, studie-statě jsem napsal dvě (ta druhá byla z důvodu délky rozdělena).

Nejdříve podám nejjednodušší důvod, proč jsou dané analýzy skutečně chybné. Těm, co vyznávají Tichého názor, že (desambiguovaným) výrazům přísluší analýzy-konstrukce, které jsou uzavřené, je zjevné, že i každému podvýrazu analyzovaného výrazu přísluší konstrukce, která není otevřená. Jenže já jsem jako analýzu podvýrazu „lokace vraha Zoe“ uvedl otevřenou konstrukci „ $[\lambda w' \lambda t' [{}^0L_{o_w' r'} [{}^0V_{r_{w' r'} {}^0Z}]]_{wt}$ “ (ta je β_i -redukovatelná na „ $[\lambda w' \lambda t' [{}^0L_{o_w' r'} [{}^0V_{r_{w' r'} {}^0Z}]]_{wt}$ “).²³ Subjektivní příčinou této chyby bylo zbytečné α -přejmenovávání proměnných w, t . (Zajímavé je, že této chyby jsem se nedopustil v [Raclavský 2003].)

Teorii supozice *de dicto* / *de re* (i princip existenční presupozice) jsem ve svých studiích přejímal ze studií Marie Duží. Velmi mne proto zaskočilo, když Duží tvrdí, že to, co jsem od ní přejal, je chybné. Duží píše: „Raclavského analýzy však požadavek existenční presupozice nesplňují:

- (H1') $\lambda w \lambda t [{}^0H_{le}^{LM}_{wt} {}^0X [\lambda w' \lambda t' [{}^0L_{o_w' r'} [\lambda w' \lambda t' [{}^0V_{r_{w' r'} {}^0Z}]]_{wt}]]$
 (N1') $\lambda w \lambda t [{}^0N_{al}^{HM}_{wt} {}^0X [\lambda w' \lambda t' [{}^0L_{o_w' r'} [\lambda w' \lambda t' [{}^0V_{r_{w' r'} {}^0Z}]]_{wt}]]$ “ (s. 69).

A jak dále píše: „Konstrukce C, která má být užita v supozici *de re*, nesmí být vtažena do kontextu *de dicto*, který je dominantní (podrobně viz Tichý (1988, s. 217),²⁴ Duží (2004, s. 20, 21), Duží (2003b, s. 71, 72), Duží (2003a))“ (s. 3). *Je zde velmi zoláštní, že analýza nerespektuje princip existenční presupozice, přestože příslušná konstrukce je v supozici de re, což přece znamená, že vlastně Dužíin princip existenční analýzy splňuje*: „Propozice, že „*de re* konstituent“ věty existuje, je presupozicí této věty.“ ([Duží 2002], s. 18). Také větu „ $\lambda w \lambda t [{}^0 \neg [{}^0 \forall \lambda w^* {}^0 \forall \lambda t^* [{}^0 K_{w^* t^*} {}^0 K_{F_{wt}}]]]$ (DR2 β) (${}^0K$ *de dicto*, ${}^0KF$ *de re*)“ ([Duží 2003b], s. 72) komentuje slovy: „Když konstrukce intenze *the F* je užita *de re*, pak tu je existenční presupozice na [držitele] *the F*“ ([Duží 2003b], s. 72). Dále „ $\lambda w \lambda t [{}^0 Th_{wt} {}^0 Ch [\lambda w_1 \lambda t_1 [{}^0 Dw_{1t_1} {}^0 KF_{wt}]]]$, ${}^0KF$ je stále *de re*“ ([Duží 2002], s. 20; to, že takováto podkonstrukce je v supozici *de re*, opakuje zrovna v této stati mnohokrát). *Jak jsme ale viděli, v [Duží 2006] zastává Duží názor zcela opačný*. Vidíme tedy, že *cena za zdůvodnění mé chyby 1* (u Duží uváděná jako a), je *drastická: je to popření principu existenční propozice definované samotnou Marií Duží*. Vzhledem k tomuto nemohu její kritiku 1) považovat za skutečně zdůvodněnou.²⁵

Duží dále píše: „Korektní analýzu takovýchto typů vět nabízím např. v Duží (2003a, 255, 251 – kde v poznámce pod čarou 15 upozorňuji opět na to, nesmí být dále β -redukována, tj. *de re* podkonstrukce nesmí být vtažena do *de dicto* kontextu“ (s. 70).²⁶ *O „vtažení do de dicto kontextu“ se vůbec nikde v [Duží 2003a] nemlu-*

²³ Tuto chybu Duží důvěrně zná, neboť se jí sama (následkem jistých redukcí) dopustila v [Duží 2000], [Duží 2001a], avšak posléze si ji ([Duží 2001b]) opravila na základě zdůvodnění, které opakovaně uvádí ve svých statích.

²⁴ Dužíina teorie *de re* / *de dicto* je ale Duží představována jako oprava Tichého.

²⁵ Mj. Dužíina definice principu existenční presupozice je ve skutečnosti chybná; detaily viz [Raclavský 2006d].

²⁶ Srov. že na problém s. 255 upozorňuje na s. 251. Duží na onen závažný fakt upozorňuje žel pouze jednou (navíc v poznámce pod čarou, tj. jakožto okrajovou informací). Např. já

ví; my jsme ale viděli, co to obnáší („vše je v pořádku“, pozor: někdy ale ne). Také si uvědomme, že „další β -redukce“, „vtahování do de dicto kontextu“ jsem nikde ve svých statích neuváděl.

Protože tyto analýzy jsem přejímal právě ze studie Marie Duží, nezbylo mi než do ní znovu nahlédnout a zjistit, proč vlastně došlo k chybě. Podívejme se proto, jak řeší příklad hledání místa někoho, kdo je znám (a zdá se, že na něho můžeme poukázat prostřednictvím deskripce v supozici de re) sama Marie Duží. Cituji anglický originál (citovaný text tvoří v její stati jeden svébytný odstavec): „The sentence (7) [Charles is seeking the murderer of X.] is also ambiguous. It might be the case that the identity of the murderer of X is well known, let it be Mr.Y (police announced “Y, the murderer, is wanted”), and Charles the policeman wants to find the place where Y is concealed:

(7'') $\lambda w \lambda t$ [${}^0L_{wt}$ ${}^0Ch$ $\lambda w^* \lambda t^*$ [${}^0P_{w^*t^*}$ [$\lambda w \lambda t$ [${}^0M_{wt}$ ${}^0X$]] $_{w^*t^*}$]] ([$\lambda w \lambda t$ [${}^0M_{wt}$ ${}^0X$]] –
de dicto

Note that though the office of the murderer serves as a pointer to Y, its concept occurs de dicto in (7''), and there is again no existential presupposition even on this reading of sentence (7). Charles may be trying to find out who the murderer is or where the murderer is (or both), in either cases the office of the murderer can be vacant. Charles may be trying to find or locate the murderer of X even if he does not know whether X had been murdered. Hence sentence (7) never implies that Charles is looking for Y.“ ([Duží 2003a], s. 254 – 255; kurzíva J.R.). Velice překvapivě si tedy Duží v tomto odstavci vlastně protirečí: a) identita vraha X je známa (je to Y) a policista hledá, jen kde se nachází; ale tvrdí též b), že vrah X znám není, je hledán on i místo, kde se nachází. *Dužíin výklad tedy obsahuje protimluv – co se ale má čtenář dozvědět z takového výkladu?*

Co je tedy analýzou věty „Xenie hledá/nalézá lokaci vraha Zoe“, v níž je deskripce „vraha Zoe“ v supozici de re? Duží ve své kritické stati (s. 70) uvádí, že takovou analýzu prezentuje na s. 255 v [Duží 2003a]. Jenže tam je analyzovaná věta:

The murderer of X is looked for by Charles.

*tedy pasívum – jak je výslovně označena – a nikoli aktívum, jehož analýzu chceme znát.*²⁷ A podle Duží pasívum a aktívum nejsou ekvivalentní ([Duží 2003a], s. 251).

Když jsem při přebíral výsledky práce Marie Duží, rozhodl jsem se vzhledem k rozporuplnosti komentáře k (7'') považovat Dužíinu konstrukci (7'') $\lambda w \lambda t$ [${}^0L_{wt}$ ${}^0Ch$ $\lambda w^* \lambda t^*$ [${}^0P_{w^*t^*}$ [$\lambda w \lambda t$ [${}^0M_{wt}$ ${}^0X$]] $_{w^*t^*}$]] za analýzu jí neuváženě věty „Charles is looking for the murderer of X“, chápanou tak, že Charles hledá „kde a kdo“ (což je shoda s druhou částí jejího komentáře), neboť jsem usoudil, že pojem individuového úřadu je v supozici de dicto právě proto, že je aplikován na proměnné

---

bych neváhal na tuto důležitou skutečnost upozornit zevrubně a taktéž u rizikové konstrukce nahoře na s. 255 (v [Duží 2003a]).

²⁷ Podobně je tomu na s. 251.

w^*t náležející perspektivě agens (ne však mluvčího) a proto je pojem individuového úřadu zákonitě v supozici de dicto. K Duží neuváděné větě „Charles is looking for the murderer of X“ o hledání pouze „kde“ jsem pak přiřadil analogickou konstrukci, avšak s tím, že pojem onoho individuového úřadu bude aplikován na proměnné náležející perspektivě mluvčího (tj. w_t), což je shoda s teorií Duží o supozicích de dicto / de re (takto se mi tedy jevilo, že bude naplněna situace, kterou Duží popisuje v první části svého komentáře). Mj. k této (jak nyní Duží říká chybně) skutečnosti hodně přispělo, že na stranách 254 – 255, kde já bych uvedl dvě věty (se „seeking“ a s „looking for“), přičemž u druhé bych rozlišil dvě čtení, a dále k nim příslušná pasíva a ke všem těmto větám analýzu, Duží explicitně uvedla jen dvě věty a tři konstrukce; jak jsme tu viděli, systematickost (Duží nazývaná „mechaničnost“) má přeci jen „cosi do sebe“. ²⁸ *Vzhledem k zásadním nejasnostem v podání oněch analýz v [Duží 2003a] se nedívím, že Duží údajně uváděnou korektní analýzu pro mne nebylo možné přejmout.*

Klíč k opravě 1) Nechť si čtenář laskavě opraví – v [Raclavský 2004] (s. 103, mj. správně napsána je na s. 104 dole):

$$\lambda w \lambda t [[\lambda x [{}^0\text{Hle}^{\text{LM}}_{wt} {}^0X [\lambda w' \lambda t' [{}^0\text{Lo}_{w't} x]]]] [\lambda w \lambda t [{}^0\text{Vr}_{wt} {}^0Z]]]_{wt}$$

popř. (β -redukce):

$$\lambda w \lambda t [[\lambda x [{}^0\text{Hle}^{\text{LM}}_{wt} {}^0X [\lambda w' \lambda t' [{}^0\text{Lo}_{w't} x]]]] [{}^0\text{Vr}_{wt} {}^0Z]]$$

namísto konstrukce na straně 103. Dále nechť si pasáž o de dicto pasívu označí jako náležející k D), tj. hledání „kde a kdo“. ²⁹ Podobně v [Raclavský 2005a], s. 155, nechť si první konstrukci (nahore) opraví na:

$$\lambda w \lambda t [[\lambda x [{}^0\text{Nal}^{\text{HM}}_{wt} {}^0X [\lambda w' \lambda t' [{}^0\text{Lo}_{w't} x]]]] [{}^0\text{Vr}_{wt} {}^0Z]]$$

dále nechť si škrtně poznámku 20. V [Raclavský 2005a] na s. 262 neplatí „a“ (existuje jen čtení b), na s. 266 rovněž neplatí „a“ (existuje jen čtení b), na s. 273 pak neplatí „2.ab), 3.ab)“. ³⁰

2) Když jsem na začátku roku 2003 při práci na své disertaci o pojmových postojích učinil logickou analýzu „the“ jakožto jména funkce singularizace ($t_1(o_1)$) – což bylo novátorstvím v TIL, narazil jsem ještě na problém se „selekční funkcí“. Marie Duží mi tenkrát v dopise navrhla právě onu „selekční funkci“ (objekt typu $(t_1(o_1)_{\tau_0})_{\tau_0}$). Její návrh jsem přejal a její dvakrát diskutované pochyby jsem v obou

²⁸ Ještě korektní poznámku k Dužíinu tvrzení „jistě, nemůžeme zjišťovat, kde se nachází „neexistující vrah Zoe““ (s. 69): zjišťovat, kde se nachází vrah Zoe, přičemž víme, že nikdo vrahem Zoe není („neexistuje“) samozřejmě můžeme; toto jednání je však pošetilé.

²⁹ A jak správně poznamenává Duží na s. 75, deskripce (a příslušný pojem) „autor Waverley“ musí být ve skutečné supozici de re ([Raclavský 2004], s. 150), podobně konstrukce Rhina musí být explicitně v supozici de re ([Raclavský 2004], s. 110).

³⁰ Podle své libosti může čtenář přejmenovávání proměnných (w, t na w', t') nejen v těchto analýzách jednoduše ignorovat.

případech uklidnil – po druhé tím, že je to taková „random“ funkce náhodně generující individua. V říjnu roku 2004 Pavel Materna přišel s prvním důvodem odmítnutí: žádná „random“ funkce, který by vyťahovala tuhle toto, jindy tamto individuum, není v TIL legitimně uvažovatelná (TIL není randomizován). Musí být uplatněny analýzy s existenčním kvantifikátorem. *Mea culpa*.

Někdo by si mohl Dužiiin výrok „I když je pravda, že jsem kdysi tuto možnost uvažovala, autora Jiřího Raclavského jsem před ní varovala, a posléze jsem jej upozornila na nepoužitelnost této „selekční funkce.“ (s. 71) vyložit tak, že navzdory vyvrácení selekční funkce jsem záměrně publikoval ono chybné řešení. Tak tomu ale není, koncept vědecké serióznosti, dle kterého se chovám, mi takovému jednání nedovoluje. Skutečnost je taková, že obě části statě o nalézání byly od května 2004 (tedy půl roku před vyvrácením selekční funkce) v redakci časopisu Organon F.³¹ Mj. v posudku mé disertační práce [Raclavský 2003] Duží dokonce píše, že „řešení pomocí zobecněné „selekční funkce“ je korektní a zajímavé“. Dužiiin kritický výrok se tedy značně míjí s realitou.

V odstavci „Neurčitě deskripce a selekční funkce“ Duží kritizuje moje analýzy z mého hlediska chybným způsobem, její apelativní komentáře „naprostá neudržitelnost“, „naprostá chybnost“, „hrubé porušení“ proto pozbývají cíl. *Duží mi podsunuje, že selekční funkce přiřazuje (např. případ analýzy souvětí) vždy jedno a totéž individuum. Ale selekční funkce byla uvažována mnou jako „random“ funkce, která přiřazuje tu jedno, tu jiné (byť ne vždy odlišné) individuum (podobně se chová např. volná proměnná). Dužiiina námitka, že selekční funkce „na stejných argumentech ... musí vrátit stejnou hodnotu“ (s. 71) je tedy založena na chybném podání mého pojetí selekční funkce. Je mým dluhem vůči čtenáři, že mnou uvažovanou povahu selekční funkce coby „random“ funkce ve svých textech neuvádím.*³² Faktem je, že „randomovitost“ selekční funkce nestačí – pro substituci musí mluvit vědět, na které individuum koreferenčním termínem referuje, jak správně poznamenala Duží na s. 73 (což je tedy druhý argument proti selekční funkci).³³

Duží mi vyčítá, že „žádná taková „selekční funkce“ není v uvedených větách specifikována“ (s. 71). To je jistě pravda, nicméně logický analytik musí někdy do analýzy výrazu vložit konstrukci nějaké funkce, která není ve výrazu jmenována – např. výraz „Všechny velryby jsou savci“ je při určitém čtení analyzován pomocí funkce (relace) „rekvizita“. Duží též tvrdí, že „je jazyková intuice hrubě porušena“ (s. 71), že jsem se nezamyslel nad tím, co výraz znamená. Podotýkám, že analýza s existenčním kvantifikátorem (čili „Existuje něco takové, že ...“) je podle mne

---

³¹ Přemlouvat na základě známosti s částí redakce Organonu F, aby mi dovolila pozmínit v mých statích tuto důležitou věc, mi rovněž moje nároky na etické jednání nepovolují. Mnou zastávaná etika mne však vybízela k tomu, abych po vydání obou mých částí statě o nalézání uveřejnil odmítnutí tohoto chybného řešení. Duží mne však v tomto předešla.

³² Ovšem Duží můj výklad selekční funkce znala.

³³ Jestli si to vybavuji správně, tak právě tento druhý argument (z listopadu roku 2004) byl poslední ranou konceptu „selekční funkce“.

snad přece jen vzdálena tomu, co si myslíme při rozebírání významu věty jako „Russell nalézá lokaci jednorožce“; Russell bezpochyby nalézá pouze jedno místo, existenční kvantifikátor ale význam mění na „alespoň jedno místo“ (a může jít nejen o dvě či tři, ale klidně i o všechna místa), což podle mne příliš intuitivní není.

Co se týče neurčitých deskripcí s „the“, Duží o mě píše: „Obecně můžeme říct, že Raclavský analyzuje výrazy typu „ten P“, kde P je nějaká vlastnost, naprosto neadekvátně.“ (s. 73). Všimněme si, že *přitom sama Duží ve své kritice dává jasně najevo, že téma neurčitých deskripcí je tématem na svébytnou stať, kterou slibuje uveřejnit. Jsem rád, že v tomto zajímavém tématu došlo v TIL k vývoji a posunu. Uvědomme si ale naprosto obecný jev, jímž je, že nějaký výraz, který nespadá do tematiky určité studie a ke kterému není známá analýza, bývá analyzován „provizorně“, k jeho přesné analýze dochází až v pozdější samostatné studii (prostě existuje vývoj – rozšiřování explikací významu dalších a dalších výrazů). Tímto jevem trpí nejenom stať např. Pavla Tichého (např. celý Tichého článek [Tichý 1986] staví na vysvětlení neurčité deskripce „the man who lives next door“ jakožto výrazu denotujícího individuový úřad). Podobně je tomu u jiných sémantických systémů.*

Své iniciační pojetí práce s neurčitými deskripcemi s „the“ mimochodem považuji (za určitého teoretického předpokladu) za nadále obhajitelné. Co mi však vytýká Duží?: „Zájmeno „ten“ zde [ten diamant] nehraje roli singularizátoru ..., ale odkazu k situaci promluvy (např. „o kterém jsme právě mluvili“)" (s. 73), „špatně analyzované zájmeno „ten“ (s. 69), „V domnění, že „ten“ odpovídá anglickému určitému členu „the“ ... analyzuje prostě mechanicky „ten P“ pomocí konstrukce [the ⁰P_{ref}]" (s. 73). *Duží ale přehlédla moji poznámku „v českém vyjádření jsme pomocně využili výraz „ten““ ([Raclavský 2004], s. 110; nikde jinde v mých statích se v příkladu jakékoli věty takového zájmeno nevyskytuje, žádnou analýzu českých zájmen ten / ta / to (atd.) jsem neprováděl (a ani provádět nechtěl; totéž platí pro analýzu neurčitých deskripcí). Dále jsem psal: „Uveďme nyní do analýzy pro výraz „the“ funkci značenou „the“, která zde bude typu (t(0t)), ... (což je v souladu s všeobecně přijímaným pojetí „the“ např. v post-russellovské sémantice).“ (tamtéž, s. 110). A toto je důležitá souvislost – problematika neurčitých deskripcí je velké téma současnosti, kterým se zabývá nemálo teoretiků. Proto nemohlo být „definicioně vyřešeno“ ve stati, která pojednávala o něčem zcela jiném. (Opravdu jsem nepředváděl ani žádnou „pravou“ analýzu angl. výrazu „the“, ani jsem ji předvádět nechtěl.) Musel jsem volit prozatímní řešení.*

Při tomto provizorní řešení jsem vyloučil kontingentní problém nejednoprvkovitosti třídy diamantů (nosorožců)³⁴ a v duchu jsem se jakoby přiklonil k (od Strawsona se táhnoucímu) pojetí, že universum takovýchto objektů je „lokální“, omezené, resp. jako kdyby byl jazyk desambiguován a prost „neurčitostí“ deskripcí. V tomto případě se daná deskripce chová jako deskripce určitá, napsal jsem tedy: „Pokud to je určitý (ve smyslu angl. „the“) nosorožec, pak je to zřejmě individuový úřad“ (tamtéž, s. 110). Eliminoval jsem tedy (při své observaci, co že

³⁴ Skutečně: také určitost deskripce „jediný učitel Alexandra Velikého“ je empiricky nahodilá, já nevím, zda měl Alexandr pouze jednoho učitele, jenom doufám (domnívám se), že ano.

jsem udělal nesprávně. Jsem rád, že (i za mého příspěvní) byl před časem vyvinut na brněnské fakultě informatiky parser typů a závorek konstrukcí TIL, takže selhání lidského činitele při „ruční“ kontrole lze pro příště vyloučit.³⁷

Klíč k opravě 3) Necht' si čtenář laskavě opraví všechny konstrukce ([Raclavský 2004], s.104 - 105, s. 109 - 111; [Raclavský 2005b], s. 260 - 268, s. 272 - 275) tvaru:^{38 39}

$$\lambda w \lambda t [\lambda p [xxx xxx]]$$

kde „xxx“ je nějaká podkonstrukce (třeba tvaru [xxx]) a p nějaká proměnná, na tvar:

$$\lambda w \lambda t [[\lambda p xxx] xxx]$$

4) Duží správně upozorňuje (s. 75, 77), že ony kvantifikátory do inferenčních pravidel nepatří, ano skutečně tam většina⁴⁰ z nich nepatří – inferenčním schématem musí proběhnout táž hodnota relevantní proměnné. *Mea culpa*.

Klíč k opravě 4) Necht' si čtenář v [Raclavský 2005a], s. 158 - 159, laskavě škrtnete ve všech formulích PN1-3 všechny sekvence tvaru „ $[^0\exists[\lambda p$ “ (totéž pro jeden $\forall$) a čtveřice pravých závorek (v konsekventu pravidla PN1 však zůstává „ $[^0\exists [\lambda y$ “ a příslušné dvě pravé závorky; to mj. Duží neuvádí). Dále musí být škrtnuto vázání všech proměnných v obou definicích⁴¹ na s. 159 podle vzoru:

$$[^0\text{Na}^{\text{P}}_{wt} x y] =_{df} [^0\exists[\lambda u [^0\wedge [^0\text{Na}^{\text{H}}_{wt} x u] [^0= y u_{wt}]]]]$$

Nyní zde uvedu výhradu proti vícekrát prezentovanému názoru Duží, že postulátové pravidlo pro „postulátové“ nalézání PN3 je chybné. Příklad úsudku:

Xenie (po hledání) nalézá vraha Zoe.

Vrah Zoe je majordomus Zoe.

$\therefore$ *Xenie (postulátově) nalézá majordoma Zoe.*

Oč se zde jedná? Hned pod inferenčním pravidlem PN3 jsem napsal, že „někdo je ve vztahu „postulátového nalézání“ k této nějaké hodnotě úřadu u' ve w a t “ ([Raclavský 2004a], s. 159), kde u' je nějaký úřad, který ten, kdo je vrahem Zoe také zastává, čili je to úřad majordoma Zoe (tamtéž). Duží ale píše: „Úspěch

³⁷ Celé této připomínce se mohla Duží jednoduše vyhnout tím, kdyby své tvrzení neformulovala tak silně, tj. kdyby např. napsala „jestli prováděl typovou kontrolu, tak ji provedl chybně“, čili v podobě kondicionálu, jehož antecedent je faktuálně vzato pravdivý a konsekvent faktuálně pravdivý.

³⁸ Též na s. 267 [Raclavský 2005b] v sekci A (první konstrukce) má být $\exists$ namísto tečky – tiskařský šotek. Podobně v [Raclavský 2005a], s. 152 v poslední konstrukci namísto „D“ má být „DI“.

³⁹ Co se závorek dále týče, necht' si v [Raclavský 2004] čtenář laskavě doplní po jedné pravé závorce u každé z celkem čtyř konstrukcí na s. 99-102.

⁴⁰ Tedy nikoli všechny, jak naznačila Duží.

⁴¹ Nejen v poznámce pod čarou, jak píše Duží na s. 77.

v hledání, tedy nalezení, sice zajišťuje to, že vrah opravdu existuje a Xenie má vztah k tomu individuu, které tuto roli hraje, nemá však vztah k jiné roli.“ (s. 77).⁴² *Já jsem ale výslovně psal, že vztah je k hodnotě tohoto úřadu (roli) nikoli k úřadu (roli) jako takovému, jak píše Duží – copak Duží nečetla komentář bezprostředně pod pravidlem PN3?*

Pro toho, kdo si jako Duží myslí, že „není však možno souhlasit s platností inference [tohoto] typu“ (s. 77), si provedme následující rozbor. Inference probíhají na straně mluvčího. Tento mluvčí říká, že Xenie nalézá hodnotu úřadu vraha Zoe. V téměř možném světě a čase platí dle mluvčího věta o koreferenci, totiž že někdo (Yannis) zastává úřad majordoma Zoe. Je zřejmé, že mluvčí, který ví tyto skutečnosti, může naprosto korektně odvodit, že Xenie je taktéž ve vztahu nalezení k onomu držiteli úřadu majordoma Zoe, k Yannisovi. *Inference je tedy evidentně korektní.*

Zdá se, že vztah individua k jinému individuu (či k nějakému místu), o kterém mluvčí referuje prostřednictvím deskripce v supozici *de re*, opakovaně činí Duží potíž pochopit, jak je zřejmé i z její kritické připomínky „opravdu si při nejlepší vůli neumím představit“ (s. 77). Ta věc je přitom naprosto jednoduchá: chce-li mluvčí hovořit o G.W. Bushovi a ví-li, že Bush je prezidentem USA, může o něm hovořit jako o držiteli-plniteli úřadu prezident USA. Na Dužíinu výtku – „jak by mohla být korektní taková inference, kdy z předpokladu „Lokace vraha Zoe není Xenie nalézána“ (s údajným významem – „Xenie se náhodou nedostala do vztahu k hodnotě μ -úřadu“) odvodíme „Florida je to, co není nalézáno Xenie“. Jaký je smysl těchto vět?“ (s. 77) – odpovím následovně (nebudu ovšem znovu vysvětlovat, co je jejich významem). *Duží přehlédla můj komentář k tomuto příkladu, který je přitom v téže záorce jako věta s Floridou: „(substituce i pomocí koreferenčních výrazů jsou platné, můžeme odvodit např. větu „Florida je to, co není nalézáno Xenie““ (s. 272). Toto byl poukaz na to, kdy součástí úsudku je další premisa (srov. např. úvod k nalézání a příklady takovýchto úsudků); pro náš příklad je takovou premisou „Florida je lokace vraha Zoe“ (asi jsem neměl šetřit poznámkou „po vsunutí příslušné premisy vypovídající o koreferenci“). Je pak evidentní, že je-li pravdou, že Florida je místem, kde se nachází vrah Zoe, a je-li pravdou, že Xenie nenalezla toto místo, kde se vrah Zoe nachází, tak je také pravdou, že Xenie je ve vztahu k nenalezení právě k Floridě (neboli Florida je taková, že ji Xenie nenalezla).*

Duží píše: „Jak si má čtenář vyložit větu (Raclavský 2005a, str. 152, 153) „Xenie nalézá lokaci nejznámějšího diamantu“ (či dokonce „Xenie nalézá lokaci diamantu“), která má být dle Raclavského míněna jako příklad věty vyjadřující „náhodné nalezení místa, a to Velké Británie“? Co si po přečtení této věty má čtenář představit? Že Xenie připlula do Velké Británie, či tam přistála, jakým způsobem je možno „náhodou, bez předchozího hledání, nalézt Velkou Británii“?“ (s. 68). Významem věty „Xenie (náhodou) nalézá lokaci nejznámějšího diamantu“, která je mluvčím užitá mj. k poukazu na Velkou Británii, rozhodně není

⁴² „To však neznamená, že hledající také ví, že individuum I hraje nějakou jinou roli“ (s. 75).

čtenářova představa („výklad“). Jeho další představy, jako „příplutí do Británie“, „přistání do Británie“ už teprve kandidátem na význam dané věty být nemohou – o příplouvání ani o přistávání přece není ve větě ani zmínka.⁴³ Duží žel *neinformuje*, že u tohoto čtvrtého příkladu náhodného nalézání jsem psal: „V případě, že Xenie náhodou nalezne místo, kde se nejznámější Koh-I-Noor vyskytuje, kde se nachází, tak mluvčí může na (v současnosti) Velkou Británii (neboť Koh-I-Noor je v současnosti majetkem britské koruny) poukázat prostřednictvím deskripce: *Xenie nalézá lokaci nejznámějšího diamantu. Xenie tedy má, podobně jako Juan Ponce León v 1.A.0.b), vztah k objektu typu μ*“ ([Raclavský 2005a], s. 152); analogie s Ponce Leónovým nalezením je víc jak výmluvná – je poměrně známým faktem (evokovaným též v [Church 1977] i [Gahér 2002]), že Ponce León při hledání fontány mládí čirou náhodou našel Floridu. Nyní přidávám ještě tuto ilustraci: Velká Británie je místo, kde se nachází nejznámější diamant. Když tuto skutečnost ví mluvčí a tak o Xenii, která se dostala do vztahu k Velké Británii, může vypovídat na základě této znalosti (deskripce je v supozici *de re*). Ilustrací situace, kdy takovouto větu mluvčí může uplatnit, je následující: Yannis si hraje s dcerkou Zoe, ta právě bloumá po globusu; najednou Zoe zvolá „Jé tati, tady je Velká Británie“, její matka, Xenie, se ptá Yannise „Co to Zoe našla?“, Yannis odpoví na základě substituce: „Zoe (náhodně) našla místo, kde se nachází nejznámější diamant“.

Nyní je na místě vyjádřit se k tvrzení Duží: „Autor analyzuje větu

„Xenie nalézá lokaci diamantu“

a tvrdí, že „lokace diamantu je deskripce, přičemž ta slouží k poukázání na určité individuum, a proto jí vyjádřený pojem je v supozici *de re*“. Přitom má jít o „náhodné nalezení místa“. Po přečtení tohoto „zdůvodnění“ se přiznám, že při nejlepší vůli a vstřícnosti větě nerozumím.“ (s. 72). *Podívejme se nyní na to, co jsem skutečně napsal*: „C) V následující větě mluvčí komentuje Xeniiino nalezení obecněji v tom smyslu, že nehovoří o nalezení lokace nejznámějšího diamantu, ale nějakého (jakéhokoli) diamantu (nemyslíme zde však naleziště).“

Xenie nalézá lokaci diamantu.

Ovšem přesto, že výraz „diamant“ je třídobý termín, výraz „lokace diamantu“ je deskripce, přičemž ta slouží k poukázání na určité individuum a proto jí vyjádřený pojem je (podobně jako v minulém případě) v supozici *de re*“ ([Raclavský 2005a], s. 153). *Duží tedy vypustila dost podstatnou informaci – odkaz (vlastně dvojí odkaz) na minulý příklad, tedy kontextuální souvislost. A jak víme, vytrhávání věcí z kontextu není korektním postupem v odborně kritickém žánru.*⁴⁴ Jaký je minulý příklad? Minulý příklad je už celkem čtvrtý příklad (příklady na sebe bezprostředně navazují) na

⁴³ Princip aboutness v TIL razil Pavel Tichý; Duží s Maternou propagují jeho starší variantu pod názvem Parmenidův princip.

⁴⁴ Proč na straně Duží nedošlo doopravdy k naplnění „nejlepší vůle“ či „nejlepší vstřícnosti“? Stačilo přece jen přečíst si, co jsem doopravdy napsal.

náhodné nalézání a ze stylistických důvodů přirozeně ubývají komentáře, anebo jsou nahrazovány poukazy (srov. s. 150 – 152 mého textu o nalézání).

*Naneštěstí již poněkolkrát lze zjistit, že Duží můj článek buď přesně nečetla, anebo ignorovala či nějak zkreslila mou podávané informace.*⁴⁵ Píše „str. 154 – autor tvrdí, že při „nalézání nevznikají existenční závazky na instanci nalezeného úřadu či vlastnosti“, což není pravda. Přitom sám pak existenčního závazku v případě nalezení v tomto článku využívá při analýze tzv. postulátového nalézání.“ (s. 69).⁴⁶ Toto (vlastně dvojí) obvinění zastírá, že moje tvrzení je uvedeno v kontextu nalézání po hledání, kdežto v kontextech jiných druhů nalézání se tvrdí něco jiného. Zdá se též, že Duží mé tvrzení čte ve smyslu „u všech druhů nalézání nevznikají existenční závazky“. Jenže toto jsem nenapsal – nenapsal jsem, že to platí pro všechny druhy. Duží nejenže ignoruje kontext (lokální dosah tvrzení), nejenže mi snad podsouvá, že tak tvrdím pro všechny případy – *na straně 154 přece doslova píše: „při tomto druhu nalézání nevznikají existenční závazky na instanci nalezeného úřadu či vlastnosti.“* ([Raclavský 2005a]).

Duží žel opakuje zmatení toho, na čí straně vlastně probíhají inference, totiž zda na straně mluvčího či na straně agens. Duží píše: „pravidlo PN3 je přinejmenším zpochybnitelné i po příslušné opravě: Jestliže hledající ve svém úsilí uspěje, tedy zjistí, kdo zastává určitou roli R – nalezne R, pak jistě ví, kdo je toto individuum a nabyde určitého vztahu k tomuto individuu I, které roli R hraje (což by vyjadřovalo pravidlo PN2, pokud by bylo správně). To však neznamená, že hledající také ví, že individuum I hraje nějakou jinou roli, což by vyjadřovalo (opravené) pravidlo PN3 a příklad v (2005a, str. 158).“ (s. 75).⁴⁷ Instancí postulátového pravidla PN3 je sekvence:

Xenie (po hledání) nalézá vraha Zoe.

Vrah Zoe je majordomus Zoe.

∴ *Xenie (postulátově) nalézá majordoma Zoe.*

Výše jsem psal, že v závěru této inference je Xenii připsán postoj k individuu, které je majordomem Zoe. *Je tu ale nanejvýš nutné si uvědomit, že je to mluvčí, kdo Xenii připisuje nějaké postoje. Inference probíhají vždy na straně mluvčího, nikoli na straně agens. To, k čemu je Xenie ve skutečnosti vztahena, ovlivňuje pouze pravdivost mluvčího tvrzení.*

⁴⁵ Znovu připomínám, že metoda vytrhávání části věty a jejího následného „vyvrácení“, se v odborné kritice nepovažuje za seriózní.

⁴⁶ Na s. 76 pak zcela totéž: „na str. 154 tvrdí, že při „nalézání nevznikají existenční závazky na instanci nalezeného úřadu či vlastnosti“, což není pravda. Přitom sám pak existenčního závazku v případě nalezení v (2005a) využívá při analýze tzv. postulátového nalézání“.

⁴⁷ „Jestliže Xenie při hledání vraha Zoe uspěla, tedy jej našla, pak jistě ví, kdo je tímto vrahem. Má tedy vztah k Yannisovi. Nemusí však vědět, že Yannis hraje navíc roli majordoma Zoe, nemá tedy vztah nalézání k majordomovi Zoe.“ (s. 77).

To, co Xenie sama ví či neví, (obecně: co si uvědomuje a co ne – v kómatu si nemusí dokonce uvědomovat nic), je tu zcela irrelevantní, protože to není tím, o čem hovoří diskutované věty vyslovené nějakým mluvčím. Vědění apod. jsou tématem vět, které Xenii přisuzují vědění (apod.).⁴⁸

Při komentování postulátového nalézání Duží učinila ještě poznámku: „Zde je sice možno souhlasit s platností první inference [jde vlastně o PN3; J.R.] (ovšem až po doplnění chybějícího předpokladu – postulátu o nabytí vztahu k držiteli úřadu)“ (s. 77). Duží odkazuje na úsudek, který je instancí pravidla PN3 ([Raclavský 2005a], s. 158 – ten první) a má podle Duží být obohacen o jednu premisu. *Avšak vsunout mezi premisy jinak korektního úsudku konkluzi sice není vadné:*

...
Xenie (postulátově) nalézá majordoma Zoe.

∴ Xenie (postulátově) nalézá majordoma Zoe.

jenže inference vedoucí k pouhému zopakování předpokladu je informačně banální, v praxi se ní setkáme výjimečně. Rovněž tak vsunutí obecnější premisy:

...
Xenie je ve vztahu k Yannisovi (popř. držiteli úřadu vraha Zoe).

∴ Xenie (postulátově) nalézá majordoma Zoe.

není časté, neboť inferenční sekvence je opět trivializována (nikoli v Tichého smyslu). Pokud si čtenář přečte příslušné strany 157 – 158 v [Raclavský 2005a], uvědomí si, že *mým skutečným cílem bylo postihnout intuitivně platné a informačně zajímavé inference, které jsou např. instancí PN3* (k údajně neplatnosti daného úsudku jsem se již vyjádřil výše).

V této souvislosti diskutování již sedmého Dužíina neporozumění postulátového nalézání mne napadlo, že kritikou postulátových pravidel se jako červená niť vine jedna z možných příčin neporozumění postulátovým pravidlům PN1-3 – *konfúze významových postulátů s příklady inferencí*.⁴⁹ V běžném jazyce se setkáváme s inferencemi, které jsou považovány za platné, nicméně v nějakém našem logickém systému nejsme s to tyto inference podchytit; ukázkové je např. užití predikátů „být starší“, „být mladší“, které v predikátové logice můžeme interpretovat libovolně a intuitivně korektní inference jsou překvapivě chybné. Zde přichází ke slovu významové postuláty (už z jejich názvu je patrné, že se týkají explikace významu), které vystihnou sémantickou povahu daných výrazů tak, aby intuitivně korektní inference v daném logickém systému adekvátně zachyti-

---

⁴⁸ Překvapuje mne také, že Duží spolu s Maternou propagují pod názvem Parmenidův princip starší verzi Tichého teorie aboutness a přitom tu, o čem věty opravdu hovoří, Duží nerespektuje.

⁴⁹ Této konfúze se Duží dopustila pouze v jejím posledním citovaném výroku.

telné byly. (Po uvádění příkladů intuitivně platných inferencí jsem psal „Abychom tyto inference mohli považovat za platné, přijmeme následující „významové“ postuláty“ ([Raclavský 2004a], s. 158).) Přesně tak jsem postupoval ve své studii o nalézání (významové postuláty jsou snadno odlišitelné od inferencí i tím, že závěr je u prvního druhu oddělen čarou, u druhého druhu „trojtečkou“). Uvědomme si, že význam postulátového nalézání (toho predikátu) „fixují“ všechna tři pravidla společně; to znamená, že při pochybě, zda-li např. v námi opakovaně zkoumaném příkladu úsudku (instancí PN3) nechybí ještě nějaká premisa, podíváme se na (všechny) postuláty (PN1 říká, že význam predikátu „postulátově nalézat“ je takový, že držitel po hledání nalezeného úřadu existuje, PN2 pak říká, že „postulátově nalézat“ znamená mít přímý vztah k tomuto držiteli). Ještě poznámka: elementárními příklady inferencí postulátového nalézání jsou přirozeně „instance“ oněch postulátových pravidel (neelementárními případy inferencí jsou pak ty, které vzniknou jejich obohacením o další premisy; srov. např. mnou uvažovaný příklad s komořími Jiřího IV. a dále příklady inferencí na s. 157 – 158 v [Raclavský 2004a]).

5) Marie Duží i já jsme od Františka Gahéra přejali analýzu výrazu „místo, kde se nachází“, který Gahér ([Gahér 2002]) explikoval jako *deskripční označující μ -úřad, který mohou plnit jednotlivá „místa“*, jakými jsou např. země, města apod., přičemž tato místa jsou množinami trojic bodů. Tuto explikaci považuji (od října 2004) za chybnou a distancuji se od ní. *Mea culpa*.

Proč? Explikovat místa jako množiny trojic se zdá být na první pohled legitimní, vždyť přece Florida, Indie, Brno, jsou chápatelné jako množiny trojic bodů. Ano, ale pak je záhodno takovouto explikaci učinit pro všechny běžné materiální předměty, věci. Pokud tomu tak není, explikace v TIL by byla svérázně dualistická. Aby to bylo patrné, uvědomme si, že jako množina trojic bodů nemusí být chápána pouze plocha, ale jakýkoli (třeba i trojrozměrný) útvar. Kde se nacházel svého času Neil Armstrong? – na Měsíci, Měsíc by takto byl množinou trojic bodů; takže takto by i úřad Jitřenky byl úřadem pro μ -objekty, jakým je třeba Venuše. Na základě jakého kritéria budeme některé deskripce považovat za jména individuových úřadů či za jména μ -úřadů? Markantní je to na případě, kdy se třeba Zoe (malé děvčátko) nachází na Yannisovi (na gauči ležící tatínek). Budeme říkat, že Yannis (to konkrétní místo, kde se Zoe nachází) je množina trojic bodů? Neříkám, že materiální objekty tohoto druhu nelze takto chápat – je to však jejich modelování.⁵⁰ Učinit toto modelování předmětů obecným postupem vede k vytlačení individuí z ontologie TIL. To je ale odmítnutelné i tím, že za denotáty typických vlastních jmen lze smysluplně uvažovat rovnou nej-

⁵⁰ Doufám, že časem dokončím svou (v říjnu roku 2004 započatou) studii o modelovaných individuích-jednotlivinách, kde diskutuji nejenom takovouto modelaci (zrovna tato modelace má navíc specifické silně konstraintivní důsledky; např. díky pohybu je jedno takto „modelované“ individuuum-jednotlivina každou chvíli jinou množinou trojic bodů).

jednodušší stavební jednotky „reality“, totiž individua (která jsou považována za nositele vlastností).

Klíč k opravě 5) Necht' si čtenář laskavě provede následující nahrazení v [Raclavský 2004] (s. 103 – 104, s. 106, s. 109 – 111, s. 115), v [Raclavský 2005a] (s. 149, s. 152 – 153, s. 155, s. 160 – 161, s. 163 – 164), v [Raclavský 2005b] (s. 260 – 266, s. 272 – 275):⁵¹

<i>x</i> (popř. <i>y</i>)	namísto	<i>l</i>
<i>u</i>	namísto	<i>m</i>
ι-úřad místa	namísto	μ-úřad
ι	obecně namísto	μ

6) Naneštěstí jsem teprve nyní zjistil, že jsem přehlédl Duží uvedenou (ko-rektní) analýzu věty „Karel hledá jednorožce“ ([Duží 2001a], s. 241). Na tuto skutečnost jsem měl upozornit v [Raclavský 2004] (i v [Raclavský 2003]).

7) Ačkoli kolegům pracujícím s TIL opakují, aby citovali řádně, sám jsem se již dopustil (doufám jen jediného pravidlo potvrzujícího) vypuštění citace – v [Raclavský 2005a] jsem při diskutování aparátu TIL neodkazoval na jejího tvůrce, Pavla Tichého (tj. [Tichý 1988]).

8) Závěrem k několika dalším připomínkám M. Duží: a) to, že nalézání po hledání musí být vztah k úřadu, k němuž měl agens vztah při hledání, kvůli případnému nenalezení (s. 68), je cenná souvislost, kterou jsem neuvedl; b) poznámka (s. 75) ke s. 100 ([Raclavský 2004]): „ne nepodobné“ H3 a H7 jsou – jak sama Duží doufám ví (byť na Montagueho pionýrské analýzy nikde ve svých statích neodkazuje) – prostě podobné, Montague správně chápal hledání jako postoj k intenzi (přesněji: k vlastnosti individuí), zrovna tak, jak k tomu došli i zastánci TIL (ti se však věnovali hledání mnohem intenzivněji než Montague, např. Tichý uváděl postoj k individuovému úřadu, zkoumáno bylo i hledání např. matematických objektů, či místa, kde se někdo nachází).⁵²

*Katedra Filosofie
Masarykova univerzita
A. Nováka 1, 602 00 Brno
raclavsk@phil.muni.cz*

⁵¹ V [Raclavský 2004] s. 103 necht' si škrtně vadnou pasáž o μ-úřadech (též v Závěru, s. 116). Podobně ve studii o nalézání.

⁵² K připomínce na s. 75, že poznámka 34 na s. 104 (v [Raclavský 2004]) je matoucí – ani teď ji za matoucí nepovažuji.

LITERATURA

- DUŽÍ, M. (2000): De re vs. de dicto. *Organon F* 7, 4, 365 – 378.
- DUŽÍ, M. (2001a): Homonymie, de dicto / de re a význam. *Organon F* 8, 3, 235 – 251.
- DUŽÍ, M. (2001b): Znovu o homonymii, de dicto / de re a významu, *Organon F* 8, 4, 409 – 411.
- DUŽÍ, M. (2002): *Intensional Logic and the Irreducible Contrast between de dicto and de re*. Manuscript. http://www.cs.vsb.cz/tech_reports/tr-2002-01.pdf.⁵³
- DUŽÍ, M. (2003a): Notional Attitudes (On Wishing, Seeking and Finding). *Organon F* 9, 3, 237 – 260.
- DUŽÍ, M. (2003b): Do we have to deal with partiality? *Miscellanea Logica* V, 45 – 76.
- DUŽÍ, M. (2006): Kritické připomínky ke studii Jiřího Raclavského o hledání a nalézání. *Organon F* 13, 1.
- GAHÉR, F. (2002): Anafora a pojmové postoje. *Organon F (Příloha): Filozofia Ludwiga Wittgensteina*, Bratislava: SAV, 130 – 155.
- CHURCH, Alonzo (1977): *Úvod do matematické logiky*. Brno: FF UJEP.⁵⁴
- QUINE, W. v. O. (1956): Quantifiers and Propositional Attitudes. *The Journal of Philosophy* 53, 5, 177 – 187.
- RACLAVSKÝ, J. (2003): *Logické zkoumání pojmových postojů*. Disertační práce. Filozofická fakulta Masarykovy univerzity v Brně.
- RACLAVSKÝ, J. (2004): Hledání jako pojmový postoj. In: Marián Zouhar (ed.), *Používanie, interpretácia a význam jazykových výrazov*. Filozofický ústav SAV, Bratislava, 90 – 119.
- RACLAVSKÝ, J. (2005a): Nalézání jako pojmový postoj I. *Organon F* 12, 2, 141 – 167.
- RACLAVSKÝ, J. (2005b): Nalézání jako pojmový postoj II (Pasívum a nenalézání). *Organon F* 12, 3, 260 – 277.
- RACLAVSKÝ, J. (2005c): Charakter logické analýzy přirozeného jazyka, *Filozofický časopis* 53, 5.
- RACLAVSKÝ, J. (2005d): Duží's Theory of De Dicto and De Re: A Critical Reappraisal, *vyjde*.
- TICHÝ, P. (1986): Indiscernibility of Identicals, *Studia Logica* 45, 257 – 273.⁵⁵
- TICHÝ, P. (1988): *The Foundations of Frege's Logic*. Walter de Gruyter, Berlin – New York.

---

⁵³ Aktualizovaná verze vyšla jako Duží, M. (2004): Intensional Logic and the Irreducible Contrast between de dicto and de re, *ProFil* 5, 1, 1 – 34, http://profil.muni.cz/01_2004/duzi_de_dicto_de_re.pdf.

⁵⁴ Původně Church, Alonzo (1956): *Introduction to Mathematical Logic 1.1 Chapter 0*. Princeton.

⁵⁵ Všechny Tichého publikované statě jsou přetištěny ve V. Svoboda, B. Jespersen, Ch. Collin (eds.) (2004): *Pavel Tichý's Collected Papers in Logic and Philosophy*. Dunedin: Otago UP, Praha: Filosofía.